

לילך אנג'ל

לאבד ולמצוא

יומנה של אלמנת צה"ל

לאיתמר וליעל – הגיבורים שלי

ולזכרו של חן אנג'ל – גיבור ישראל

"העולם שלתוכו אנו נולדים הוא ברוטלי ואכזרי

ובאותו הזמן בעל יופי שמימי"

קרל גוסטב יונג "זכרונות, חלומות ומחשבות".

חלק א'

לאבד אותך

יוני 2003

"אבא לא יחזור לעולם!" צעק איתמר בפחד. ניסיתי להרגיע אותו, אף שגם אני לא הייתי רגועה לגמרי לנוכח המצב הקיים והפחד המקנן בי זה זמן רב שיקרה משהו, חס וחלילה, לך או לאיתמר. שירת במילואים פעמיים בשנה – אימון וקו. אהבת מאוד את האימונים בפלס"ר שריון, זה היה בשבילך כמו טיול ג'יפים עם החברה מהמילואים. נוסעים בג'יפ בשטח הפתוח ומדי פעם עוצרים ומכינים קפה, הרי תמיד דאגת לקחת איתך פק"ל קפה, שיהיה לחברה, וכמובן חפיסת קלפים. "נחש וויסט", כינו אותך החברים. היית חוזר שזוף מהמילואים, שפתך המלאות חרוכות מהשמש, וניכר בך שנהנית. בקו זה היה שונה, והפעם זה היה שונה לגמרי. הפעם לא חזרת. צעקתו האימתנית של איתמר היתה למציאות המרה שלנו.

"שמור על אמא ותשקה את העציצים," אמרת לאיתמר בחצי חיוך לפני צאתך למילואים. לא אהבתי שהטלת משימות גדולות על כתפיו הקטנות של ילד בן שלוש וחצי, אבל הבלגתי. "אתה גיבור ישראל", נהגת לומר לאיתמר מדי פעם כדי לעודד את רוחו, ואני הייתי אומרת בתגובה, "אתה יודע מה זה גיבור ישראל". איך אתה אומר לו דבר כזה?!"

"אני יודע שכשאני לא נמצא, את מסתדרת מצוין," אמרת לפני לכתך כדי להרגיע אותי. בכל יציאה שלך למילואים התארגנתי למבצע מחודש: לדאוג לאיתמר, לכבס ולקפל, לערוך קניות, לדאוג לשמרטפית בזמן שאני לומדת ועובדת, להעסיק אותנו בשבתות כדי לא להרגיש את החסר הגדול, לחגוג את החגים לבד, לוותר על חגיגת יום הנישואין שלנו, ללכת לישון מוקדם, שיעברו הימים, להתגעגע ולייחל שתחזור בשלום. ועכשיו כל הפעולות האלה הן חלק משגרת היום, חוץ מהתקווה שתחזור בשלום, כי הרי לא תחזור לעולם.

אומרים שלפי הקבלה נשמתו של אדם יודעת חודש לפני פטירתו שמותו קרב. ואכן הפעם התחושה לפני לכתך למילואים הייתה שונה. אינני יודעת אם בגלל האווירה הקיימת בארץ, כאשר בכל יום נהרגים חיילים ואזרחים חפים מפשע בשל המצב הביטחוני, או משום שנשמתינו ידעו את העתיד המר.

בצאתך למילואים ואני בהיריון בחודש החמישי, דיברתי איתך על כך שנמאס כבר מהמילואים בכל פעם, שקשה לי לתפקד בלעדיך, ולאיתמר קשה שפתאום אבא איננו

לתקופה של חודש. אמרתי לך, "תסתכל סביבך, כבר כמעט אף אחד לא משרת במילואים, בייחוד עכשיו, כשמחבלים חודרים למוצבים ויש תחושה שלפוליטיקאים לא ממש אכפת מחיי אדם בארץ הזאת." אבל לא היה עם מי לדבר. היית נחוש לשרת במילואים ויהי מה. ראית בכך חובה לאומית ואמרת, "אם כולם יחשבו כך, מי יגן על המדינה שלנו? אל תנסי לשכנע אותי, אין שום סיכוי שאפסיק לשרת במילואים או אוריד פרופיל בדרך כלשהי."

התברר שבזמן שהיית צריך להתייצב למילואים התקיים קורס חשוב מאוד בעבודה ורצית לקחת בו חלק. לא ידעת מה לעשות, רצית לרצות את כולם, אך לא היית רגיל לבקש הקלות בשירות המילואים. לבסוף לא נותר לך אלא לבקש קיצור של כמה ימים. הגשת ולת"ם ואף התייצבת ליום ריאיונות. הוסכם שתגיע ליומיים הראשונים של ההכנה לקראת המילואים, תצא לקורס בעבודה למשך שבוע ותחזור לשרת במילואים במשך שלושה שבועות בלי לצאת הביתה, אפילו לא יום אחד. כמובן, הסכמת. אמרת לי, "אני לא צריך חופשה." כמה אופייני.

הקורס שלקחת בו חלק כלל ארוחות צהרים, ואני ניצלתי את ההזדמנות ולא בישלתי באותו שבוע. באחד הימים ראית אותי אוכלת תירס מקופסת שימורים וצחקת. אמרתי לך, "בלעדיך אין אווירה של משפחה בבית. אין בשביל מי לבשל, אין עם מי לאכול." והרגשתי שאכן בנוכחותך אתה משרה בבית אווירה משפחתית שנעמה לי.

יום לפני המילואים איתמר חלה מאוד ואושפז בבית חולים, ולכן נאלצת להגיע לימי ההכנה באיחור של יום. אני כותבת "נאלצת" כי לך זה לא היה מובן מאליו והיה לך קשה מאוד להתקשר למאור המ"פ ולומר לו זאת, או – סליחה – לבקש. כשהיית בימי ההכנה במילואים הבושם החדש שקנית לי נשמט מידי ונשבר. זה לא קרה לי מעולם, ובשל צירופי המקרים התגנבה מחשבה ללבי שאולי אתה לא צריך לקחת חלק במילואים הפעם.

חזרת מימי ההכנה, ומשהו בך השתנה. היית מוטרד בכל ימות השבוע, לא חדלת מלתקן דברים שהוזנחו בבית: החלפת נורות, צבעת קיר בגג, החלפת ברז שהתקלקל, הוספת חיפוי בקרמיקה שבמטבח, שתלת עציצים חדשים, התחלת לתכנן את בניית הפרגולה בגג והצטערת שתצטרך ליישם זאת רק לאחר המילואים. בנוסף לכך קמת מוקדם מהרגיל בבקרים, ישבת על הגג, שתית קפה והרהרת. אמרת לי, "אני מוטרד, ומרגיש עצבני."

אני רוצה להספיק הרבה דברים לפני המילואים כדי שיהיה לך נוח. " לא ממש הבנתי מדוע אתה מוטרד כל-כך ועצבני, ואמרתי לך, "לא נורא, מה שלא תספיק עכשיו תעשה כשתחזור." אבל דברי לא הרגיעו אותך. בוקר אחד קמת מבועת ואמרת לי, "חלמתי חלום נוראי." ואז שתקת. שאלתי אותך, "מה חלמת?" אבל לא הסכמת לספר לי, והפצרותי לא הועילו. האם חלמת שמותך קרב? כנראה, לעולם לא אדע.

רצית לקנות טרנזיסטור למילואים. חזרת ודיברת על כך שאין לך זמן לקנות אותו, אך לבסוף הספקת לקנות טרנזיסטור לפני נסיעתך, ועכשיו הוא מונח לעתים בידי הקטנות של איתמר. הוא אוחז בו ובשאר חפציו בגאווה מהולה בעצב רב, ובבלבול מה: זה שלי או של אבא? האם עכשיו כל השלל הזה, כל החפצים האישיים של אבא המונחים בקופסה בארון שלי ונמצאים באמתחתי, גורמים לי להיות אבא? ולפעמים אכן הוא מעז ואומר, "עכשיו אני אבא, ואת ואני נתחתן." הוא מסתכל עלי לראות אם אני מוכנה לקבל אותו כבן זוג, עכשיו כשהמקום התפנה. אבל אני אומרת לו שוב ושוב, "אתה לא אבא, אתה הבן שלי. אמא ובן לא מתחתנים. כשתגדל תתחתן עם מישהי בגילך. ואולי פעם גם אני אתחתן עם מישהו אחר."

ביום חמישי, ה-5 ביוני 2003, ערב חג השבועות, הכול היה כבר מוכן וארוז לקראת המילואים. לבשת בגדי עבודה, מדים בצבע תכלת שהלמו את יופיך עד מאוד. צחקקתי וקראתי לך "דייל". אמרת לאיתמר, "שמור על אמא ותשקה את העציצים בגג," ולי אמרת, "אני יודע שכשאני לא נמצא, את חזקה." התחבקנו והתנשקנו, ולקחת את איתמר להוריך. בבוקר נבחנת על החומר שנלמד בקורס בעבודה ולאחר מכן נסעת היישר למילואים. היה לך חשוב לא לאחר, כדי שהחייל שצריך להשתחרר במקומך ישתחרר בזמן, הרי ערב חג. הוצבת עם פלוגת הפלס"ר שלך במוצב מגן 12 במחסום ארז, ואיתמר ואני "חגגנו" את ערב החג לבדנו בבית. אווירת חג לא היתה, ולכן החלטתי אף שזה ערב שבועות להכין לנו מאכל בשרי בקדרה, וכך היה. אך כשישבנו לאכול, איתמר בכה ובכה וקרא לך, "אבא, אבא." מותשת השכבתי אותו לישון והתקשרתי אליך.

בכל פעם ששאלתי אותך על מקום המילואים והתעניינתי במה שאתם עושים, ניסית לשוות לקולך רוגע ותיארת את המקום ואת הפעילות שלכם כלא מסוכנים. "פשוט מסיירים

בין המוצבים לראות שהכול בסדר. המוצב שלנו רחוק מהמחסום ומוגן. לימים התברר שרק ניסית להגן עלי, לא רצית שאדאג, ואולי חששת שאנקוט בפעולה כלשהי או שאבקש ממך לא להמשיך במילואים. לא יודעת מה עבר במוחך, וכנראה לעולם לא אדע.

ביום שבת, ה-7 ביוני 2003, איתמר ואני נסענו לפגוש אותך באשקלון. אמנם רק יומיים לפני כן יצאת למילואים, אבל התגעגענו אליך ורצינו להיות כמה שיותר קרובים. ארזתי כמה חפצים, קניתי לך פריטים שביקשת ויצאנו לדרך. פגשנו אותך במסעדה בכניסה לעיר. היה משהו לא טוב בעיניך שגרם לי להסיט את מבטי. היה ריח מוזר באוויר, משהו לא בסדר. איתמר כנראה חש באווירה המתוחה, ולכן בכה והיה לא נינוח, וזה רק הגביר את המתח שכבר היה קיים. אכלנו ונסענו לים.

גם בים היה מוזר. אתה היית מתנוח, ואיתמר היה לא רגוע ובכה לעתים תכופות, ואני רציתי להיות קצת עם עצמי ולתת לשניכם לשחק ביחד, הרי כבר יומיים אני מטפלת באיתמר לבדי. איתמר בכה בגלל שקית שעפה ברוח, ואתה כעסת מאוד, עד כדי כך שהתחלת לאסוף את כל החפצים ורצית ללכת. אני הייתי מופתעת מתגובתך, שלא היתה אופיינית לך, ואמרתי, "אני לא הולכת לשום מקום." לקחת את איתמר וטלטלת אותו באוויר מרוב כעס ועצבים. לא האמנתי למראה עיני. מעולם לא ראיתי אותך במצב כזה. החלטתי להיכנס לתמונה ולהרגיע את העניינים. הרגעתי את איתמר ואמרתי לך שגם לו קשה שאתה במילואים. התפייסנו כולנו ושיחקנו במשחק ה"קווה קווה". התקרבת אליך, נשענתי עליך, ואתה ליטפת אותי. כל-כך אהבתי את המגע שלך. דיברנו על הלימודים שלי ועל השנה הבאה, אמרת לי בגאווה שלפי תוצאות המבחן בקורס היית מדורג במקום שלישי. אמרת לי גם שאין לך כוח למילואים האלה, ושעד שתחזור הביתה יעבור זמן רב, שכל יום הוא יום מלא כיוון שאתם ערים גם ביום וגם בלילה, ולכן זה נראה בלי קץ. היתה זאת הפעם הראשונה ששמעתי אותך מתלונן על השירות במילואים. שאלתי אותך אם אני יכולה לכתוב לך מכתבים. אמרת שאתה חושב שכן, אך לא הבנת את פשר השאלה. ממתי אני כותבת לך מכתבים למילואים? הפעם האחרונה שכתבתי לך היתה כשטיילתי במזרח לפני כשבע שנים.

האמת שגם אני לא הבנתי את פשר השאלה שלי, והנה עכשיו אני כותבת אליך, אבל אתה כבר לא תקרא את המכתבים האלה לעולם.

לאחר מכן שיחקנו בכדור, איתמר נפל ופיו התמלא בחול. הלכתם שניכם לשטוף את החול מפיו. התעכבתם, ואני מצאתי את עצמי יושבת על החוף, מחכה לכם. רוח בין ערביים נשבה לה. לידי ישב זוג מוזר – גבר ערבי בשנות החמישים לחייו ורוסייה צעירה ממנו בדור לפחות. הבטתי בהם והקשבתי לחילופי הדברים שנאמרו ביניהם. אספתי את החפצים וציירתי בחול. דאגה מוזרה התגנבה ללבי. למה אתם מתעכבים? כמה זמן צריך כדי לשטוף פנים? אולי אחפש אתכם? ופתאום הופעתם. אמרתי לך שאני רוצה לשתות קפה, אבל פתאום מיהרת ורצית לחזור כבר לבסיס. עכשיו אני מבינה שכנראה לא רצית לחזור בחושך, כי האזור היה רווי סכנות, וככל שמחשיך מסוכן יותר. איתמר רצה להישאר עוד, ולכן עשינו עצמנו הולכים כשאנחנו מתחבקים ומתנשקים. אפילו הנשיקה שלך היתה שונה באותו יום, משהו קר ונוקשה. נסענו שוב למסעדה, אתה ואיתמר הלכתם ביחד להתפנות ונפרדנו בנשיקות ובהבטחה שניפגש בשבת הבאה.

התחלתי לנסוע צפונה. בדרך איתמר שאל אותי, "אמא, מתי נראה את אבא שוב?"

ענית לו, "ביום שבת בעוד שבוע."

"ומתי הוא יחזור הביתה?"

"בעוד שלושה שבועות, ענית לו, מנסה להרגיע אותו.

איתמר חילק את הזמן וסימן בידיו, "שבוע ועוד שבוע ועוד שבוע."

עכשיו הוא כבר לא סופר, ואבא כבר לא יחזור לעולם.

בהמשך הנסיעה איתמר היה עייף ורצה לישון, אבל דאג שאם יירדם לא אוכל להרים אותו במדרגות, בגלל ההיריון. הרגעתי אותו ואמרתי לו שארים אותו ושהוא יכול להירדם. "אבל איך תוכלי להרים אותי? את לא חזקה כמו אבא," אמר בדאגה, ומאז אני מרימה אותו כשהוא נרדם לביתנו שבקומה השלישית, גם בחודשים השמיני והתשיעי.

הגענו הביתה לרמת גן בשעה 21:00, הרמתי את איתמר והנחתי אותו במיטתו. הייתי מותשת, ואף שהייתי צריכה לסיים עבודה ולהגישה למחרת, החלטתי ללכת לישון ולקום

מוקדם ליום חדש. היום החדש והמר הזה שבו השתנו חיי כאילו מישהו טרף את הקלפים
ברשעות מכוונת, היום הזה לא ימוש מזיכרוני לעולם.